

Національна академія аграрних наук України
Інститут агроекології і природокористування
Дослідна станція лікарських рослин

**Перспективні напрямки наукових досліджень
лікарських та ефіроолійних культур**

Матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених

(Березоточа, 25 березня 2022 року)

Березоточа -2022

Матеріали науково-практичної конференції молодих вчених рекомендовані до друку рішенням Вченої ради Дослідної станції лікарських рослин Інституту агроєкології і природокористування НААН від 24.03.2022 року, протокол № 2

Редакційна колегія:

О.І. Дребот, доктор економічних наук, академік НААН – відповідальний редактор, Інститут агроєкології і природокористування НААН (ІАП НААН); О.В.Устименко, кандидат сільськогосподарських наук, заступник відповідального редактора, Дослідна станція лікарських рослин Інституту агроєкології і природокористування НААН (ДСЛР ІАП НААН); Л.А. Глущенко, кандидат біологічних наук – заступник відповідального редактора, (ДСЛР ІАП НААН); М.П. Колосович, кандидат сільськогосподарських наук – відповідальний секретар (ДСЛР ІАП НААН); Н.І.Куценко, кандидат сільськогосподарських наук (ДСЛР ІАП НААН); В.М. Мінарченко, доктор біологічних наук, Інститут ботаніки ім. М.Г.Холодного; Л.Т.Міщенко, доктор біологічних наук, Київський національний університет ім. Т.Шевченка, С.В. Поспелов, доктор сільськогосподарських наук, професор, Полтавська державна аграрна академія.

Адреса редакційної ради: Дослідна станція лікарських рослин ІАП НААН, вул. Покровська 16 А, 37535, с. Березоточа, Лубенський район, Полтавська обл., тел (05361) 9-06-21, 9-06-34, E-mail: ukrvilar@ukr.net, Web: <http://dslr-naan.com.ua>,

ББК

Перспективні напрямки наукових досліджень лікарських та ефіроолійних культур: матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених (Березоточа, 25 березня 2022 року)/ДСЛР ІАП НААН – ВКФ «Інтер Парк», 2022 – 114 с.

ISBN

Збірник наукових праць підготовлений за матеріалами Матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених і вміщує статті та тези доповідей, в яких висвітлені результати досліджень з ресурсознавства, колекціонування, інтродукції, селекції і насінництва, агротехніки вирощування та захисту посівів від шкідників і хвороб, фізіології та біотехнології, фітохімічних досліджень та використання лікарських рослин та екологічних аспектів їх вирощування.

За достовірність матеріалів відповідальність несуть автори.

©ДСЛР, 2022
© ВКФ «Інтер Парк»

8. Гельг Г. Элементный ультрамикроскопический анализ. М., 1983.

9. Державна фармакопея України: в 3т. Державне підприємство «Український науковий фармакопейний центр якості лікарських засобів». 2-е вид. Харків: ДП «Український науковий фармакопейний центр якості лікарських засобів», 2014. Т.3. 732 с.

10. Державна Фармакопея України. Державне підприємство «Науково-експертний фармакопейний центр». 1-е вид. Доповнення 2. Харків: ДП «Науково-експертний фармакопейний центр». 2008. 620 с.

11.Формазюк В.И. Энциклопедия пищевых лекарственных растений: Культурные и дикорастущие растения в практической медицине. К.: Издательство А.С.К., 2003.792с.

УДК 633.88:631.527

АНАЛІЗ ВИЗНАНИХ В УКРАЇНІ УРОЛОГІЧНИХ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ РОСЛИННОГО ПОХОДЖЕННЯ

Куценко О.О.¹ студент, **Нікітіна О.О.**¹, к.б.н., **Куценко Н.І.**², к.с.-г.н.

¹ Київський національний університет технологій та дизайну

² Дослідна станція лікарських рослин ІАП НААН, ukrvilar@ukr.net

Ключові слова: лікарські рослини, препарати, урологія, лікарські форми рослинна сировина, інформаційний аналіз

Останнім часом при лікуванні різноманітних захворювань все частіше звертаються до фітопрепаратів, як дієвих і безпечних лікувально-профілактичних засобів. Напівсинтетичні препарати та фітопрепарати призначаються як для лікування та профілактики, так і для оздоровлення організму людини. Доведено, що рослинні компоненти виявляють більш м'яку дію на відміну від хімічних і майже не мають побічної дії та не спричиняють небезпечних алергічних реакцій. Тому, досить часто застосовують лікарські засоби рослинного походження у випадках патологій хронічного характеру.

У Стратегії ВООЗ «Традиційні лікарські засоби» було визначено, що лікарські рослинні препарати найбільш ефективні і мають значні економічні вигоди при лікуванні урологічних захворювань.

Зважаючи на те, що в Україні щорічно спостерігається зростання показників щодо захворюваності сечовидільної системи, перспективи більш широкого використання лікарських засобів на рослинній основі є досить важливими та актуальними. Підтвердженням цьому є і статистичні дані, які засвідчують, що близько 10 років тому у Національному реєстрі хворих на хронічну хворобу нирок було зареєстровано 490234 хворих на хронічну ниркову недостатність, що становить 1078,5 на 100 тис. населення. На даний час ці показники збільшились на майже 8%.

Серед причин даної патології називають діабетичну нефропатію, хронічний гломерулонефрит, гіпертензивну нефропатію, хронічний пієлонефрит. Поширеним захворюванням нирок і видільної системи є хронічна ниркова недостатність, для лікування якої застосовують зокрема і засоби гіпоазотемічні засоби рослинного походження, що мають здатність виводити продукти білкового обміну з крові та сечі.

Метою роботи було встановлення асортименту та складу лікувальних та лікувально-профілактичних засобів рослинного походження представленого на ринку України. Методами дослідження були науковий аналіз доступних в медичній інформаційній базі відомостей про фітозасоби урологічної дії.

Нами проведено аналіз вітчизняного ринку фармацевтичних лікарських засобів рослинного походження, які застосовуються в урологічній практиці. За даними Державного реєстру лікарських засобів України (ДРЛЗ) у 2021 році до переліку було внесено 22 лікарські засоби, які представлені у вигляді 32 лікарських форм (табл.1,2).

Таблиця 1 – Перелік урологічних лікарських засобів рослинного походження вітчизняного виробництва внесених до ДРЛЗ України.

Лікарський засіб	Виробник	Форма	Рослинні компоненти у складі засобу
АФЛАЗИН®	ТОВ "ВАЛАРТІН ФАРМА"	капсули	екстракт гібіскуса сухого
ЛЕСПЕФРИЛ	ПАТ Лубнифарм	розчин оральний	пагони леспедези двоколірної
НЕФРОДОЛ	ПрАТ Технолог	таблетки	трава золототисячника, корінь любистку, листя розмарину
НЕФРОФІТ	Науково-виробнича фармацевтична компанія "Ейм"	збір, фільтр-пакети	квіти бузини, листя м'яти, приймочками кукурудзи, корені лопуха, корені кульбаби, трава грициків, листя подорожника, квіти ромашки, трава споришу, листя мучниці, трава хвощу, трави череди.
СПОРИШУ (гірчака пташиного) ТРАВА	ПрАТ ФФ Віола, ПрАТ Ліктрави, ТОВ Тернофарм, ПАТ Лубнифарм	трава у пачках, фільтр-пакети	трава споришу
ТРИНЕФРОН-ЗДОРОВ'Я	ТОВ ФК Здоров'я	краплі оральні, капсули	трава золототисячника, листя розмарину лікарського, корені любистку лікарського
УРОЛЕСАН®	ПАТ "Галичфарм"	краплі, сироп, капсули	ялиця, м'яти, плоди моркви дикої, шишки хмелю, трава материнки звичайної
УРОНЕФРОН®	ПАТ "Фармак"	краплі, сироп, гель, таблетки	лущиння цибулі, коріння пирію, листя берези, насіння гуньби, коріння петрушки, трави золотарнику, трави хвоща, трави споришу, коріння любистку
УРОХОЛУМ	ТОВ ДКП ФФ м. Житомир	краплі	плоди моркви дикої, листя ортосифону, трава споришу, приймочки кукурудзи, квітки бузини чорної, трава хвощу, шишки хмелю, бруньки берези, трава звіробою, листя м'яти
ФІТОЛІЗИН ПЛЮС®	ПАТ "Фармак"	паста	лущиння цибулі, коріння пирію, листя берези, насіння гуньби, коріння петрушки, трава золотарнику, трави хвоща, трави споришу, коріння любистку
ФІТОЛІТ	ТОВ ФК "Здоров'я"	капсули, розчин	трава споришу, трава звіробою, трава хвощу, авісану
ФІТОЛІТ ФОРТЕН	ТОВ ФК "Здоров'я"	капсули	трава споришу, звіробою, хвоща польового, авісану
ФІТОНЕФРОЛ	ПрАТ "Ліктрави"	збір	кореневища елеутерококу, квітки календули, листя м'яти, листя мучниці, плоди кропу
ФІТОЦИСТОЛ	ПрАТ "Ліктрави"	збір	листя брусниці, плоди шипшини, трава череди, трава звіробою

У відповідності до переліку лікарських засобів рослинного походження вітчизняного виробництва, що внесені до Держреєстру 14 найменувань, які представлені 23 лікарськими формами. Переважна більшість виробників виступають і заявниками цих засобів при реєстрації. Винятком є препарат Леспефрил, заявником якого є ЗАТ «Віфітех» з РФ, а виробником – ПАТ «Лубнифарм».

Лідером з виробництва лікарських форм у вигляді зборів, фільтр-пакетів та подрібненої сировини є ПрАТ «Ліктрави». За асортиментом лікарських засобів та форм перевага належить ПАТ «Фармак» та ТОВ «Фармацевтична компанія «Здоров'я». Для виробництва лікарських засобів використовується сировина 32 видів лікарських рослин з яких чотири види не зустрічаються в природних угрупованнях та не введені у культуру в Україні, тож сировина імпортується – елеутерокок, гібіскус, леспедеза двоколірна, розмарин. Найбільш широко використовується трава гірчака пташиного (спориш звичайний), яка входить до складу 5 полікомпонентних вітчизняних лікарських засобів та випускається у вигляді окремого лікарського засобу.

З восьми лікарських засобів іноземного виробництва, виробником переважної більшості є Німеччина (5), що підтверджує неофіційний статус «країни фармацевтів» (табл.2).

Понад 60% лікарських форм виробляються у вигляді таблеток, три з яких є монокомпонентними. Багатокомпонентністю виділяється ЦИСТОН® до складу якого входить 14 рослинних субстанцій.

На основі досліджень інформаційних даних з'ясовано, що для виготовлення лікарських засобів використовується 64 види лікарських рослин з яких 19 видів не поширені, або взагалі не зустрічаються в Україні, тож їх сировинна база в Україні відсутня. Найбільш поширеною лікарською сировиною, яка входить до препаратів на рослинній основі іноземного виробництва є трава гірчака пташиного, хвощу польового, листя мучниці звичайної та берези, коріння любистку.

На основі аналізу вітчизняного ринку лікарських засобів рослинного походження, що застосовується для лікування захворювань сечовидільної системи встановлено асортимент, який є незначним, всього 22 препарати у вигляді 32 лікарських форм. Досить обмеженим є асортимент специфічних рослинних гіпоазотемічних засобів на сучасному фармацевтичному ринку України. Леспефрил є єдиним рослинним препаратом, який застосовують для симптоматичного лікування хронічної ниркової недостатності.

Зважаючи на сучасні реалії, перспективи перереєстрації та виробництва препарату заявником якого є підприємство Російської Федерації, майже неможливі. Це спонукає до активного пошуку нових перспективних джерел фітозасобів для лікування ниркової недостатності на основі вітчизняної рослинної сировини з достатньою ресурсною базою. Це питання неодноразово піднімали в своїх роботах Литвиненко В.І., Ковальова А.М., Марчишин С. М., Лисюк Р.М., Дармограй Р.Є та інші провідні науковці, які працювали та продовжують дослідження щодо створення фітопрепаратів в Україні.

Таблиця 2 – Перелік урологічних імпортованих лікарських засобів рослинного походження внесених до ДРЛЗ України.

Лікарський засіб	Виробника	Країна	Форма	Рослинні компоненти у складі засобу
КАНЕФ-РОНН®	Біонорика СЕ	Німеччина	краплі, таблетки	трава золототисячника, корені любистку, листя розмарину
СОЛІДАГО-РЕН	Др. Густав Кляйн ГмбХ & Ко. КГ	Німеччина	краплі оральні	трава золотушнику гігантського або золотушнику канадського, перстачу гусячого, хвощу польового
ТУТУКОН	(Мігуель і Гарріга С.А.)	Іспанія	розчин оральний	трава хвоща польового, трава норичника червоного, листя болдо, квітки опунції інжирової, квітки залізниці вузьколистої, листя розмарину, коріння перстачу, листя меліси
ФІТОЛІЗИН®	ТОВ Гербаполь	Польща	паста для приготування суспензії для орального застосування	кореневищ пирію повзучого, лушпиння цибулі, листя берези, насіння гуньби, коріння петрушки, трави золотарнику, трави хвощу польового, коріння любистку, трави гірчака пташиного
ФЛОРИКС	Драгенофарм Апотекер Пюшль ГмбХ	Німеччина	таблетки	листя мучниці звичайної
ЦИСТИНОЛ АКУТ	Шапер & Брюммер ГмбХ & Ко КГ	Німеччина	таблетки	листя мучниці звичайної
ЦИСТО-АУРИН	Фарма Вернігероде ГмбХ	Німеччина	таблетки	сухий екстракт трави золотарнику звичайного
ЦИСТОН®	Хімалая Драг Компані	Індія	таблетки	квітки дідимокарпусу стеблового, трава ломикаменя язичкового, марени серце лис-тої, корені смикавця, насіння соломо цвіту, трава оносми приквіткової, вернонії попелястої, васильків справжніх, плоди якірців сланких, мімози, доліхосу, тикового дерева, трава півонії запашної, хвощу польового.